

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Pars I. De judiciis & judicialibus. Hoc est de Sententia & re judicata, Executione, Attentatis, Judice, Notario, Advocatis, Procuratoribus, Expensis, & aliis ad materiam judiciorum. Pars II. Relatio Romanæ Curix forensis, ejusque Tribunalium, & Congregationum

**Luca, Giovanni Battista de
Coloniae Agrippinae, 1691**

III. De Electione Papæ; Ad quos pertineat; In qua persona cadere valeat; Et Et quomodo facienda sit, ut valida, & canonica dicatur; Et de potestate Collegii Cardinalium Sede vacante, vel plena; Et ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74090)

Papae attendi solet; Adhuc tamen veritati locus relinquatur, cum de super meum, non sit iudicis partes affluere, de hoc agitur sub tit. de censibus disc. 1. & alibi.

45 Nimirum verò prolixitatem huic relationi incongruam, importaret reassumptio omnium eorum, quae Pontificiam potestatem concernunt, ideoque in reliquis recurrendum erit ad illos Canonistas, & Theologos, qui de illa formiter pertractare professi sunt, cum praemissa insinuasse satis videatur, tanquam notabiliora, pro foro externo practico; Alia verò, vel ad forum internum, vel cerimonialia, aut politica negotia concernunt, de quibus, ut initio praemissum est, meae non sunt partes agendi.

46 Posita verò potestate, Frequenter in praxi disputari solet de voluntate, an scilicet, & quando Papa voluerit eius potestate uti; Super hoc autem certa regula generalis cuiusque casui applicabilis statui non potest, cum sit quaestio voluntatis, ideoque facti potius quam juris, ex singulorum casuum circumstantiis decidenda, ac propterea dicitur materia iudici arbitraria, quando scilicet, subreptionis, vel obreptionis vitium, aut intentionis defectus adesse dicatur; Idque nimium ex verisimilitudine pendet; Potissimè verò ex stylo Datariae, & Cancellariae Apostolicae, & an quod concessum apparet, solum sit concedi, necne.

In Papa verò id videtur speciale, quod non solum in eo militat eadem regula, quae generaliter militat in omnium Principum gratiis, & concessionibus, ut scilicet factae censentur sine praedictio juris tertii, sed ob eius regulam Cancellariae de jure tertii quaestio non tollendo, istius specialis mentio, vel derogatio necessaria est, neque alias gratia sustinetur; Nisi agatur de gratiis per necessitatem, ac de sui natura praedictialibus, quod sparsim sub diversis materiis adnotatum habetur, cum id certam ac peculiarem sedem non habeat, idque non percutiat id, de quo in praesenti agitur, super Papa scilicet potestate. Praesertim sub tit. de praeminenti. disc. 9. & alibi pluries.

47 Quamvis autem pro regula generali, circa huiusmodi potestatem, in magis communi, & recepto sensu Canonistarum (quatenus pertinet ad Forum externum de quo solum agitur) Papae concedatur potestas faciendi omnia, quae juri Divino non adversantur, cum supra illud eius potestas non extendatur, quando sit clarum, bene tamen illud interpretandi, vel declarandi, quando dubium sit, unde propterea vulgare prodit dicterium, quod Papa omnia potest disc. 148 de Regal. Adhuc tamen discretè atque cum debita congruentia huiusmodi potestate uti debet, ne eius usus scandalum mundo praebeat; Verùm de hoc, soli Deo rigorosam, ac necessariam rationem redditurus est, cum Mundi debitor solum remaneat de facto, id est de existimatione, vel fama bona, seu mala, super qua Principes multum invigilare solent, ac debent, multo verò magis Summus Pontifex, qui debet esse aliorum Principum norma, & exemplar.

48 Commutatio ultimarum voluntatum Papae specialiter reservata per aliquos creditur; verum id a quoque continet, quoniam rectè quidem papali potestati reservata est commutatio illarum voluntatum quae pietatem concernant, & super quibus potestas laicalis se ingerere non potest, minusque potestas Episcopalis, aliorumque inferiorum col-

latorum; generaliter autem derogare, vel dispensare fidei commissis, aliisque dispositionibus temporalibus, ac indifferentibus, ad quemcunque supremum Principem in suo principatu pertinet. De ista materia commutationis ultimarum voluntatum apud Buratt. dec. 883. & dec. 408. p. 12. rec. in quibus concordantes.

DISCURSUS III.

De Electione Papae; Ad quos pertineat; In qua persona cadere valeat; Et quomodo facienda sit, ut valida, & canonica dicatur; Et de potestate Collegii Cardinalium Sede vacante, vel plena: Et plurius speciebus vacationis Sedis Papalis.

SUMMARIUM.

- 1 AN Papa sibi eligat successorem, & firmatur negetiva.
- 2 Ad quem pertineat jus eligendi Pontificem.
- 3 De stylo Religionum eligendi Generalem.
- 4 Quid de Hierosolymitana Religione.
- 5 De restrictione electionis Pontificis ad Collegium Cardinalium, & de istorum origine.
- 6 De eodem.
- 7 De jure, electio Episcopi spectat ad Capitulum.
- 8 Spectat ad Cardinales presentes collegialiter congregatos.
- 9 Totum jus Capituli etiam in paucis, vel in uno esse, & consolidari potest.
- 10 Non existentes in sacris, non habent vocem in Capitulo, seu in dicta electione.
- 11 Electio facienda est in conclavi, & quid si precedat ante clausuram conclavis mortuo Pontifice.
- 12 De praeminentia & dignitate Cardinalium sede vacante.
- 13 De ingressu, & clausura conclavis.
- 14 Quid sint custodes fixi, ac principales conclavis.
- 15 De Marescalco, & quare familia Sabellorum hanc prerogativam habeat.
- 16 De personis, quae remanent in conclavi cum Cardinalibus.
- 17 Cardinalium absentium non sit solemnis convocatio.
- 18 Non admittuntur absentes, id est ex conclave, ad votum per procuratorem.
- 19 Quomodo dent votum infirmi existentes in conclavi.
- 20 Non concludunt electionem, nisi duo ex tribus paribus.
- 21 De forma divinis electionis.
- 22 Qui sint eligibiles, & an soli Cardinales.
- 23 Quare electio cadere soleat in Cardinali.
- 24 De vacatione sedis per mortem, & quid fiat ista sequuta.
- 25 De aperitione carcerum, & libertate carceratorum.
- 26 De vacatione sedis per renunciationem.
- 27 De vacatione ob crimen haeresis, vel aliud.

- 28 De iurisdictione, & potestate Collegii Cardinalium sede vacante.
- 29 De actibus concernentibus Episcopatum Urbis, quod Collegium gerat vices Capituli Cathedralis.
- 30 De Propositione quod Collegium Cardinalium constituit unum corpus cum Papa.
- 31 De eodem & quod solus Papa est caput Ecclesie sine mixtura alterius.
- 32 Dantur exempla inter adiutores voti consultivi, & voti decisivi.
- 33 Declaratur aequivocum procedentium cum terminis aliorum Senatuuum.
- 34 De distinctione inter Imperatorem Romanum, & alios Principes.
- 35 Quando Papa ardeat à consensu Collegii.
- 36 Quod corpus Ecclesie sit penes Ecclesiam universalem, & Concilium generale ad quos effectus.
- 37 Qualis potestas ab Ecclesia sit transfusa in Collegium Cardinalium.
- 38 An Collegium cogat electum in Pontificem ad acceptandam electionem.
- 39 De potestate Collegii in iis, quæ concernunt potestatem Patriarchalem.
- 40 De eadem potestate in concernentibus principatum temporalem.
- 41 Quomodo ea potestas, quæ Collegio competit sede vacante, sub eo exercetur.

Inter problemáticas quæstiones, quæ per Theologos, præsertim in scholis, vel circulis, disputari solent, ea dignoscitur, an Papa sibi eligere, ac deputare valeat successorem, pluraque argumenta pro utraque affirmativa, & negativa sententia urgere videntur, quæ per plures Scriptores recententur & præsertim per modernos, qui de hac materia formiter agere professi sunt; *Passerini de electione Pontificis, quæst. 4. & in aliis precedentibus.* Præsertim autem illa quæstio idealis remanet, cum extra contrariam sit opinio negativa, utpote à contrariata praxi comprobata, ab ipso B. Petro, usque ad præsens; Ea potissimum circumstantia desuper ponderari solita, quod cum ipsemet, Petrus Clementem successorem sibi destinasset; Attamen illa primitiva Ecclesia, quamvis sub infidelium ac tyrannorum persecutionibus, in magna depressionis statu constituta esset, adhuc ex Spiritu Sancti afflatu alium elegit Pontificem Linum, deindeque isto mortuo Cletum, quibus ex electione non autem ex Petri destinatione, Clemens successit.

Quamvis autem universalis Ecclesie viduata pastor, ab ipsa etiam universalis Ecclesia eligatur, attamen quia ob præfatas infidelium ac tyrannorum prosecutiones, publica & solemnia constituta generalia practabilia non erant; Ac etiam, quia conventus deputatorum ab universi Orbis Civitatibus, vel Provinciis, nimium incommodus, penèque impracticabilis, etiam de præsentibus esset, diuturnamque sedis vacationem causaret, multo magis attenda illorum temporum conditione, Hinc proinde rationabilis inolevit consuetudo, ab Ecclesia universalis implicito consensu approbata, ut eius nomine ac vice, à sola Ecclesia Romana, ex clero & populo fidei constituta, ea fieret.

Idque etiam hodie cum exemplis minoribus praxis docet, quod scilicet quamvis regulariter electio

Generalis Prælati Religionis, ad istam universam, ex omnibus provinciis, ac mundi partibus in destinato loco in comitiis congregatam per provinciarum Discretos, ac Prælatos pertineat, ut frequentior praxis docet, atque in rerum regularium Sedè advertitur; *tit. de Regular. disc. 2. & seqq.* Attamen, præsertim insignis, ac primaria Hierosolymitana Religio militaris, quæ vulgò Milevitana dicitur, diversam habet consuetudinem, quod scilicet sequuta vacatione Sedis Magistralis, absque aliqua comitorum generalium convocatione; Electio fit in continenti per solos Religiosos ad formam illorum stabilimentorum vocem activam habentes, qui in eo Conventu resideant, ut ita quo magis celeriter fieri potest, electio novi Magni Magistri sequatur.

Cum autem tractu temporis, dilatata fide, fideliumque numero longè aucto, præsertim post baptismum Constantinum [ex quo tempore, cessatis persecutionibus, Christiana Religio cultus publicus, ac liber, multumque favorabilis esse cepit, *tit. de præminent. disc. 3.* adeo ut penè universus populus Christianus effectus esset,] ipsius populi secularis concursus in Pontificis electione penè impracticabilis esset, magna que produceret inconvenientia; hinc proinde rationabiliter activa electio restricta fuit ad solum clerum Romanum, qui ex illis Parochis, vel designatarum Ecclesiarum Præpositis, & incardinatis Presbyteris, & clericis constitutus erat, quorum loco successerunt Cardinales, eorumque nuncupatio exinde manavit, ut inferius in particulari Collegii Cardinalium rubrica advertitur, *infra disc. 5.*

Istaque hodie receptissima consuetudo, à consensu Ecclesie universalis, multorum sæculorum spatio comprobata docet, ut electio Summi Pontificis ad solum Collegium Cardinalium pertineat, per quandam speciem illius electionis Episcopi, quæ de jure (seclusa contraria consuetudine) pertinet ad solum Capitulum Cathedralis, privative ad reliquum clerum, & populum diocesis, quamvis omnium Prælatum, ac Pastor sit eligendus. *Tit. de præminent. disc. 2. & de Canon. & Capit. disc. 27. & 28.*

Juxta vero terminos generales sacrorum Canonum, hæc electio ad solos præfatos Cardinales, collegialiter, seu capitulariter congregatos, pertinet, adeo ut absentium sive voluntaria, sive legitima sit absentia, nulla ratio habeatur, sed totum jus Collegii seu Capituli, consolidatur in præsentibus, qui vocem habeant, quamvis essent pauciores, dummodò ea quæ servanda sunt, serventur eodem modo, quo generaliter in Capitulis, aliisque comitalibus conventibus est in jure statutum; ut etiam in duobus, vel in uno, jus Capituli consolidetur. *Tit. de benef. disc. 23. & tit. de Canon. & Capit. disc. 27. & seq. in annot. ad Concl. Trid. pluries.*

Unde propterea, etiam in Cathedralibus, pro huiusmodi electione faciendâ, procedit idem, quod generaliter in Capitulis, & Collegiis ecclesiasticis statutum est; ut non existentes in sacris vocem non habeant in Capitulo; *In annot. ad Concl. Trid. disc. 23.* Est bene verum, quod in Cardinalibus fortè nunquam praxis huiusmodi exclusionem dedit, ob dispensationem; quæ per Pontificem desuper illis, qui non sint in sacris, concedi solet.

In plerisque tamen; juris communis regula per Apostolicas Constitutiones super hac electione Pontificis alterata sunt, adeo ut ista electio aliquam peculiarem naturam habeat; Primò nempe circa restrictionem in conclavi clauso, extra quod electio celebranda non est; unde propterea; defuncto Pontifice, sunt pro eo novendiales exequia, atque in singulis diebus, in quibus pro huiusmodi exequiis peragendis Cardinales non impediti in Basilica Vaticana conveniunt, ante earum celebrationem congregari solent in eiusdem Basilicæ sacristia, ut Principum Oratores, ac etiam Officiales, & Magistratus audiant, aliaque congruas præbeant provisiones super iis, ad quæ Collegii auctoritas (ut infra) se extendat, pro utriusque principatus regimine, ac etiam pro conclavis ordinatione; Atque in hoc novendiali spatio magis quàm quovis alio tempore, elucet cardinalitia dignitas, non solum circa formam habitus, quia scilicet per Urbem incedunt cum rochetto discooperto, & mozzetta, eo modo, quo in signum jurisdictionis incedit Papa per Universum Orbem, & Episcopus in propria diocesi, vel Cardinalis in propria Ecclesia titulari, verum etiam ob magna obsequia, quæ ab Oratoribus Regum, & Principum propria domui singulariter recipiunt, atque ubi collegialiter in dicta sacristia sunt congregati, Oratores prædictos, aliosque Magnates genibus flexis audiunt, ita Pontificæ dignitatis imaginem representantes.

Decima verò die, post celebratam in eadem Basilica Missam de Spiritu sancto, Cardinales, qui iuste non impediti, reperciuntur in Urbe, processionaliter conclaves ingrediuntur, quod in destinata parte Palatii Apostolici, prope eandem Basilicam esse solet, atque postquam iste sollemnis ingressus est sequutus, qui non de omnibus præsentibus esse solet, cum nonnulli privatim serò ingrediuntur.

Eisque existentibus in cellis, quæ per sortem absque aliqua personarum acceptatione distribuuntur, per totam illam diem liber patet aditus Principum Oratoribus, ac Magnatibus, & Prælatibus, aliisque omnibus, tam nobilibus, quam popularibus, conclave peragrandi, atque benevolos Cardinales in cellis visitandi, & præsertim Principum, & Republicarum Oratores, & Magnates totum Collegium visitant, eisque obsequia præstant, atque felices faciunt adulatorias augurationes.

Omnibus verò de sero exclusis, præter eos, qui in conclavi cum Cardinalibus remansuri sunt, illud ad formam rigorosæ clausuræ undique redactum, clauditur per eiusdem conclavis custodes, qui duo sunt fixi, ac principales; Ille scilicet Prælatus, qui ab eodem Collegio ante ingressum electus fuerit, qui conclavis gubernator dicitur; Et alter secularis, qui conclavis Marescallus nuncupatur; Istudque munus hæreditario jure diuturno tempore obtinuit, ac obtinet ille, qui primam figuram facit, seu (ut dici solet) est caput nobilis ac pervetustæ familiæ Sabellorum, & qui attento præsentis status est Albani Princeps; Istaque adeo qualificata prærogativa fertur concessa in præmium adeo proficue inventionis Conclavis, quo mediante praxis non tribuit illas diuturnas, & scandalosas Sedis Apostolicæ vacationes, quas Chronica narrat; Alii verò custodes sunt Prælati, ac etiam respectivè Conservatores Populi custodientes rotas; per quas vitæ aliaque necessaria transmittuntur ad formam clausuræ monasteriorum Monialium, dictique custodes per turnum deputari soliti singulis

diebus, invigilant, ne Apostolicis Constitutionibus contraveniatur circa alloquutiones, vel litterarum transmissionem; dicti verò custodes principales retinent claves portæ majoris, per quam habeatur ingressus, & egressus ad prædictorum Monasteriorum formam.

In Conclavi itaque sub clausura, ultra Cardinales remanent regulariter duo cujuslibet Cardinalis familiares, qui vulgò Conclavista nuncupantur, 16 pro eorum servitio, solumque Cardinalibus senibus, vel infirmis, ac etiam iis, qui de Principum genere sunt, indulgetur tertius familiaris, vel Conclavista, ratione majoris servitii, quo indigere dignoscatur, atque ab eiusdem Collegii judicio, ac determinatione pendet an illi, qui tertium Conclavistam petit, eo sit necne dignus.

Ultra istos familiares, remanent quoque alii Officiales, vel ministri; nempe, duo magistri ceremoniarum; Sacrista Pontificis; Aliquis religiosus vir, qui tam Cardinalium, quam Conclavistarum sacramentales confessiones audiat, eisque Penitentia Sacramentum ministrat; ac etiam aliquas statuti temporibus faciat conciones; nec non aliqui Medici, Chirurgi, Pharmacopolæ, & barbitonifores, pluresque inferiores ministrantes, pro vilibus & sordidis ministeriis necessariis, qui recensentur in Constitutione 63. Pii IV. cum qua proceditur, & quos in parte registrant dicti moderni, *Passerini, dict. tract. de elect. Pontif. quest. 11.*

Et licet praxis doceat admissionem majoris numeri ministrantium, quam dicta Constitutio præcipiat; attamen id provenit, necessitate ita exigente, ob excremum numerum Cardinalium sub Sixto V. ut infra disc. 3.

Cardinalium absentium sollemnis convocatio faciendâ non est, eo modo, quo de jure in aliis electionibus, & actibus capitularibus fieri debet. *Tit. de Canon. & Capit. disc. 27.* quoniam ipsa subiecta materia convocationem præ se fert, dum, mediantibus celeribus cursitationibus, vacatio Sedis intra breve tempus per universum Orbem Catholicum, notoria redditur, atque illi Cardinales, qui in Conclavi intervenire in animo habeant, cum nimia diligentia, & celeritate id peragunt, dum semper in eo admittuntur, quamvis post clausuram, ad Urbem accedant, quoties adhuc electio integra sit, rarique sunt casus, in quibus Cardinales etiam ultra Montes existentes id negligant.

Existentes autem extra conclave, quamvis in Urbe præsentibus essent, atque ex quavis legitima causa impediti, votum non habent; minisque in hac electione admittitur illa facultas, quæ de jure in illis comitiis, vel Capitulis conceditur legitime impeditis proferendi votum per procuratorem, *Dicto tit. de Canon. & Capit. disc. 27. & 28.* cum solum in ipso conclavi existentibus, quibus non concedatur potestas se collegialiter congregandi in cappella, in qua scrutinia celebrantur, concedatur jus proferendi votum, non quidem per procuratorem, vel per substitutum, sed per se ipsos, reponendo scedulam in quadam arcula clausa, quæ per tres Cardinales singulis diebus deputari solitos, (& qui infirmarii nuncupantur.) asportatur ad cellam infirmorum, atque in ipso loco scrutini publice aperitur; ipseque scedula inter alias presentium reponuntur, & scrutationes fiunt, ut in Constitutionibus Gregor. XV. & Urbani VIII. forma præscribitur.

In eo quoque ista electio differt ab aliis, atque
 20 in ea generales regulæ iuris alteratae sunt: quod scilicet generaliter electio concluditur à majori parte, quæ minorem suffocatur, seu ad se attrahit, perinde ac si ab omnibus facta esset; Major vero pars illa dicitur, quæ comparatione omnium congregatorum votum habentium, excedat medietatem, adeo ut sufficiat excessus in dimidio voto, quod scilicet ex quindecim vocalibus, octo sufficiant, ut in electionis peculiari sede advertitur. *Dicteo tit. de Canon. & Capit. disc. 24. seqq. & in annot. ad Concil. Trid. disc. 37.* Secus vero est in Summi Pontificis electione, quoniam non nisi duæ ex tribus partibus non computato voto ipsius electi, eam concludunt; Unde propterea, quando in scrutinio, vota ad amissim concludunt duas tertias absque alio voto excedente, aperiiri debent scedula ad effectum inspiciebant adfit votum electi, necne; sed si adfuit in excessu, adeo ut quamvis adesse posset votum sui ipsius, adhuc electio conclusa remaneret, tunc nulla subest necessitas adhibendi hanc diligentiam, neque attenduntur ea, quæ in aliis electionibus de voto ipsius electi de jure habentur. *Eod. tit. de Canon. & Capit. disc. 28.*

Quatenus vero pertinet ad modum, antiquitus ad terminos juris communis sufficiebat, ut quilibet ex tribus modis adhiberetur: per acclamationem scilicet, per scrutinium, & per compromissum absque necessitate servandi præcisè formam scrutini secreti unde propterea (ut chronicae & diaria docent) aliqua inconvenientia, & forsitan scandala audiri solebant in conclavibus; *Recenset idem Passerin. dict. tract. 6. p. 23.* Quare moderna constitutio Gregorii XV claris explicata, & in aliquibus suppleta per alteram Urbani VIII. certam præscripsit formam in eisdem Constitutionibus quoque delineatam; Ideoque cum in eis inspicere valeat, inane opus esset illam recensere, Conclusaque electione, ea que per electum acceptata, alii actus sunt potius ceremoniales. *Passerin. ubi supra cap. 24.*

Quo vero ad electionem passivam, continuata
 22 trium circiter sæculorum observantia, ab Urbano scilicet sexto citra, qui electus fuit in statu Archiepiscopi Barenis, absque Cardinalia dignitate, docet, quod semper electio sequuta est in persona Cardinalis; Atque hinc vulgus credit, quod qui non est Cardinalis, non sit eligibilis; Quinimò in aliquibus libris aliqua circumferuntur decreta id præscribentia, verum erronea opinatio est, quoniam generaliter quilibet mentis compos, & fidelis, qui hæresis macula non laboreat, seu non sit adeo notorie criminofus, ut scandalum toti mundo produceret, est eligibilis, idque aliqui extendunt etiam ad uxoratos, & ad cæcos, ita tamen ut primo casu uxor professionem in monasterio emittat, atque in altero licet DD. agendo de capacitate cæci ad publica munera, cum distinctione procedant, ut super veniens cæcitas munera, vel officia jam adepta non tollat, impediat vero, ne alia de novo assequatur; At tamen quatenus ad hanc electionem pertinet, si de facto illa sequeretur, sustineri deberet. *De qualitatibus electi. alius relatis plenè Passerin. d. tract. q. 30. & in specie de cæco Paris. de resignat. lib. 5. q. 9. nu. 45.*

Est bene verum, quod ista videntur ideales quaestiones, cum non de facili hujusmodi casus sint contingibiles, atque exclusionem dictæ restrictionis, comprobatur praxis in omnibus ferè conclavibus, in quibus aliqua vota esse solent

in personis, quæ cardinalitia dignitate non fulgeant, sed ratione prælatuæ sint viri nimium qualificati.

Dicta verò diuturna observantia, casui potius referenda est; Non absque tamen prudenti, ac laudabili consilio, ad instar eorum, quæ ex aliquibus S. Congregationis declarationibus habetur in materia electionis Vicarii capitularis sede vacante, quod scilicet commendabile potius reputatur, ut ea cadat in persona de corpore, seu gremio eiusdem Capituli, quando in eo adsint capaces, & idonei; *In annot. ad Conc. Trid. disc. 31.* In illis enim, qui in Cardinalia dignitate jam constituti sunt, pro frequentiori contingencia supponenda est major peritia, & experientia; Tum ob munera in statu prælatuæ exerceri solita, tanquam preparatoria ad hujus dignitatis assequitionem; Tum etiam ob experientiam, ac negotiorum Sedis Apostolicæ notitiam, occasione tot sacrarum Congregationum Cardinalitiarum.

Sedis autem papalis vacatio, pluribus modis contingere potest, Primum nempe, pro communi, ac frequentiori contingencia, per mortem naturalem
 24 Papa; quæ sequuta, eiusque cadaveris per Cardinalem Camerarium, cum interventu Tribunalis Camerae facta recognitione per publicum instrumentum, frangitur annulus piscatorius ab eodem Camerario, cui consignatur per illum intimum familiarem, cujus fideli custodia Pontifex vivens, eum commiserat, ac propterea mors publicatur per sonum lugubrem majoris campanæ Capitolii; Istoque sequito toleratur quædam antiqua consuetudo, ut Conservatores populi Romani, qui aliquam, (licet valde superficialem) imaginem jurisdictionis, cum omnimoda tamen dependentia à S. Collegio, reassumunt, aperiunt carceres, atque carceratis
 25 libertatem tribuant, non tamen liberationem; Penè verum est, quod respectu carceratorum pro causis criminalibus, id pro frequentiori contingencia non sequitur, sed solum in us, qui pro levibus causis carcerati reperiantur, cum respectu carceratorum pro causis gravibus, ex diligentia & mandato Cardinalis Superintendentis generalis, ac etiam gubernatoris Urbis aliorumque magistratuum imminente Pontificis morte, illi transmittuntur ad Arcem Hadrianam, seu sancti Angeli.

Alia species vacationis contingere potest per
 26 dimissionem seu renunciationem pontificatus, quam ipse Pontifex ex eius libro, ac determinato consensu faciat, ut fecit Cælestinus quintus, quem Ecclesia tanquam sanctum veneratur; Verum hucusque istud remanet exemplum singulare, adeo frequentius in Imperatoribus & in Regibus id prædicatum esse historia doceat? Quamvis enim eo tempore, quo præfata dimissio sequuta est, non modica excitata fuerit quaestio potestatis; Eam tamen expressè determinavit Bonifacius Octavus eiusdem Cælestini immediatus successor, per eius Constitutionem in corpore juris insertam, cui qua DD. passim procedunt. *Cap. 1. de renunciat. in 6. Passerin. dicto tract. quest. 8. n. 15.*

Tertia species vacationis, (quam Deus ex eius
 27 misericordia avertat) contingere potest ex crimine hæresis, quod Papa incurrat, vel ex alio simili, per quod magnum, ac notorium scandalum in toto mundo generatur, juxta debitas magisque receptas declarationes de super traditas per decreta conciliaria, vel Apostolica; Sive per magis communem, ac receptum canonistarum, ac Theologorum sensum,

quibus in hoc relatio habeatur, cum ad privatam scriptorem non pertineat super his iudicium proferre. *Agie Passerin. aliorum relator. dicto tract. quæst. 32.*

28 Quatenus verò pertinet ad potestatem seu jurisdictionem Collegii Cardinalium sede Papali vacante; Aliàs desuper per quosdam Cardinales consultus fuit occasione aliquarum disputationum, que inter eosdem habitæ fuerant, in diurno conclavi post mortem Clementis Noni, ad quatuor menses, & ultra protractò in quo Clementis X. electio sequuta fuit, quoniam licet per Constitutionem Gregor. X. in Concilio Lugdunensi, registratam in 6. Decretalium in c. cum periculo 3. de elect. Clarius vero per Constitutionem 63. Pii IV. (quæ latius disponit, Statutum sit ut Collegium, nullam omninò potestatem, aut jurisdictionem habeat, tam in concernentibus gratiam, quam iustitiam, idque rationabiliter, ad accelerandam electionem; Attamen cum in eisdem Constitutionibus limitatio contineatur, ubi scilicet necessitasurgens vel grande periculum imminet; Hinc proinde super huius limitationis applicatione seu verificatione, quæstiones cadere solent.

29 In hoc itaque dicebam mihi videri, quod in primis recurendum esset ad observantiam, quæ in omnibus ambiguis reputari solet optima interpretis, ac interpretationum regina, tam in viventium, & morientium, privatis dispositionibus, quam etiam in legibus, & Statutis decis. 59. num. 12. par. 10. rec. & in omni materia sepius. Ubi verò casus esset omnino novus, ad eò hæc via deficeret; Tunc dixi quod non de facili certa regula generalis cuiusque casui applicabilis desuper statui potest, cum totum pendeat à particularibus circumstantiis, ex quibus iudicandum est, an verificetur, necne ratio dictæ limitationis, quæ principaliter attendi debet, potius quam cortex & figura verborum, juxta illas regulas seu terminos generales, quos habemus in illis provisionibus, quæ permittuntur iudicibus, etiam postquam eorum iudicium per appellationem vel recusationem, aut recursum suspensa esset, cum similibus.

30 Ut autem facilius, vel respectivè difficilius, arbitrium super hac interpretatione interponatur; Dicebam quod interponendum est ad personarum diversitatem, seu pluralitatem *discursu præcedenti* enunciata, quod scilicet; Aut agitur de negotiis pertinentibus ad Episcopalem, ac ordinariam jurisdictionem Papæ, non tanquam Papæ, sed tanquam Episcopi particularis Urbis, eiusque districtus; Et tunc latior fieri debeat interpretatio, atque major videtur potestas, dum Collegium Cardinalium, verè, & propriè (considerando istam personam) representare seu constituere videtur Capitulum Cathedralis, quod etiam vivente Episcopo, æquè principaliter cum eo concurrat ad efformandum mysticum corpus cathedralicum, cuius Episcopus est caput, capitulares autem sunt reliqua membra, sive ipsum Capitulum est reliquum corpus, cum habituali jurisdictione, cuius exercitium, totum esse solet penes Episcopum, vel partim penes unum, & partim penes alterum, juxta naturam actuum, vel observantiam; Defecto, que capite, totum exercitium, jure consolidationis, vel jure non decrescendi, remanet penes reliquum corpus, ut occasione jurisdictionis Capituli sede vacante, aut simultaneæ collationis beneficiorum sede plena, sive pro aliis præminentibus, pluries alibi advertitur, *sub tit. de præminent. disc. 17. & seqq.*

tit. de benef. disc. 30. tit. de Canon. & Capit. disc. 24. & sequentibus & in annot. ad Concil. Tridentin. discurs. 31.

Atque in hoc sensu, sive ista persona attenda, sustentabile est assumptum aliquorum antiquorum Canonistarum, cum quibus, pro consuetò stylo, more ovium, vel avium, quod una volante, vel saltante alia sequuntur; Aliqui moderniores inconsideratè procedunt quod scilicet, Papa & Collegium Cardinalium, constituant unum corpus, cuius caput sit Papa; Collegium autem formet reliquas partes. *Vesir. & add. in prax. in princ. add. ad Oldr. conf. 63. Lotter. de benef. part. 1. quæst. 8. cum aliis enunciatis tit. de iurisd. disc. 34.*

Id etenim rectè procedit in hac persona Episcopi Urbis, ac etiam Patriarchæ occidentis, eodem modo quo Capitulum ecclesiæ Metropolitanæ, una cum Archiepiscopo, non solum efformat corpus cathedralicum propriæ Ecclesiæ, propriæque diocesis, in qua Prælati gerit personam Episcopi, & Ordinarii loci, sed etiam efformat corpus metropolitanicum, cum jurisdictione in suffraganeos, totaque provincia, in qua pariter Capitulum sede vacante succedit.

Nullatenus verò dictum assumptum, verificabile est in altera persona Pontificia, quoniam mysticum, seu politicum corpus Ecclesiæ universalis, constituitur à Papa tanquam capite & ab Ecclesiâ totius Orbis, efformante reliquum corpus, ad alios tamen effectus, non autem ad illum potestatis vel exercitii usus clavium dum residet penes solum Pontificem, cui singulariter ac immediate Christus dedit potestatem in persona Petri ut supra *disc. præced. insinuat*; Ideoque Collegium nullam habet jurisdictionem vel potestatem nativam, ac habitalem quæ deduci valeat ad exercitium, sicuti habet Capitulum Cathedralis, sed solum habet illam participationem nudi consilii, & adiutorii, quam ipse Papa dare voluit; Eo modo, quo paterfamilias habens amplum patrimonium, quod per se ipsum administrare non potest, assumit aliquos servos, vel familiares, in eius adiutorium ac participationem administrationis pro voto consultivo non autem necessario & decisivo, atque jure ministerii potius quam jure condominii; Ideoque magna differentia est inter unum casum, & alterum.

Juxta exemplum prædicatum, quod habemus in Religionibus, quod scilicet aliqua reguntur per diffinitionem generale constitutum ex Prælato generali, tanquam capite, & ex diffinitoribus, & consultoribus, tanquam membris, eorumque jure efformantibus idem corpus religionis, cum voto decisivo & necessario, ad eò si generalis abeat in unam sententiam, Diffinitores autem pro majori parte abeant in alteram, ab istis concludi dicitur actus diffinitorii *tit. de regular. pluris.* E converso autem in aliis, puta in Societate Jesu, Generalis est solus Prælati, & caput, habet autem Socios, vel assistentes in adiutores, & consiliarios, cum voto consultivo, quod potest non sequi.

Atque non descendendo à foro; Habemus in Curia prædicatum exemplum utriusque Signaturæ Gratiæ & Justitiæ, quoniam utrumque Tribunal pariformiter constituitur ex capite, & membris, dum in Signatura Gratiæ præsidet tanquam caput ipsemet Papa, & interveniunt etiam duodecim seniores Prælati, qui supponendi sunt periti rerum legalium, ac forensium, pro causis decidendis; Et in

in illa Justitiæ, tanquam caput præfidet Cardinalis Præfectus, cum eodem interventu duodecim antiquiorum Prælatorum; Cum hac tamen differētia, quod in primo casu, votum est merè consultivum, quod Papa potest non petere, atque petendo potest non sequi, ut quotidiana praxis docet; In altero autem est necessarium, & decisivum, atque votum Præfecti venit in numero cum aliis. *infra disc. 30. & 31. agendo de his tribunalibus utriusque Signaturæ.*

33 In hoc autem versatur æquivocum originatum à consuetudine simplicitate, vel ineptia Legistarum procedentium cum solis Majorum traditionibus, eas in cæca fide sequendo, vel transcribendo, absque debito discursu, vel ratiocinio, quod scilicet considerant Collegium tanquam Senatam, cum exemplo Moysis, & Romuli, ac etiam Romani Imperatoris, ita confundendo triticum cum palea, dictosque vel similes casus prophanos pariformiter tractando, non autem distinguendo diversas species.

34 Longe siquidem diversus est casus Imperatoris Romani, saltem usque ad ea tempora, in quibus tyrannicè ac de facto, spreto auctoritate Senatus, & Populi, Sedes Imperialis, occupari capit, cum vi armorum, vel ex electione exercitus Prætoriani, vel postquam effectus est principatus hæreditarius, quoniam primævis temporibus, jurisdictionio ac potestas erat penes Rempublicam, cujus nomine ac vice, illam exercebat senatus: à quo sive jure, sive ex injuria, loco Consulis, vel Dictatoris annalis, deputari coepit Dictator perpetuus, qui assumptis nomen Imperatoris (quod erat potius ministeriale, nempe Ducis exercitus, longeque minus quam illud Regis vel Principis, sed ipse in figura capitis erat unum ex membris politici corporis Republicæ, vel Senatus, eo modo quo (ex. gr.) est hodie perpetuus Dux Republicæ Venetæ, cum similibus.

Non sic est casus Moysis, & Romuli, quoniam solus Moyses à Deo electus fuit Dux populi, ipse verò pro eius adjutorio & consilio, ex ipso populo subdito, assumpsit septuaginta seniores, jure ministeriali potius, quam jure condominii; Ita pariter Romulus postquam sub pretextu Religionis vel inobservantia legum, occiso Remo fratre (pro regulari natura imperii non patiendi focium vel æqualem) effectus fuit Rex, & Dominus; pro eius adjutorio, & consilio, in eadem ratione ministeriali, ex populo sibi subdito assumpsit centum seniores, quibus Patrum nomen datum est; Eo modo quo Christus Dominus, in socios, & adjutores assumpsit Apostolos, jure ministerii, non autem coequalis domini cum seipso; Undè propterea dixit, *non vos elegistis me, sed ego elegi vos &c.* Atque hodierna praxis docet hanc diversitatem, quod in aliquibus Regnis, corpus Regni, vel Republicæ æque principaliter constituitur à Rege, tanquam capite, & à Senatu vel Parlamento tanquam reliquo corpore, cum voto decisivo, & necessario, sine quo Rex, bella indicere, & fœdera inire, aliaque graviora negotia peragere non potest; In aliis autem Regnis Rex est Monarcha & Dominus, habet autem Parlamentum, vel Consilium, aut Senatam, pro voto consultivo, ac jure ministerii, non autem Condominii; Et hic est casus Papæ cum collegio, undè propterea, seclusa etiam restrictione dictarum Apostolicarum Constitutionum, Collegium nullam habet participationem jure proprio in potestate

pontificia: eo modo quo habet in potestate, vel jurisdictione Episcopali seu cathedrali: cum ecclesiasticum regimen universale sit verè monarchicum.

Et licet praxis doceat, quod in aliquibus actibus, eius potestas quodammodo restricta videatur à consensu Collegii ut (ex. gr.) habemus in Constitutione Pij V. de non infeudando, & in altera Sixti V. super usu pecuniæ existentis in Arce Sancti Angeli cum finalibus; Attamen (quidquid sit de qualitate, seu natura dictæ restrictionis, & an sit physica, & præcisa, vel solum moralis, super quo locus veritati relinquatur;) Attamen id duplici causæ referri potest, Vel scilicet vinculo juramenti per ipsum præstiti, quod eius personam afficiat, juxta ea, quæ supra, *disc. præcedenti*, habentur de capitulis conclavis; Vel quod hæc, & similia non percutiant usum clavium, ac personam vel potestatem pontificiam, sed potius Principatum temporalem, in quo diversa militat ratio, ut infra.

36 Quinimmo, licet Ecclesiæ universalis, quæ per Concilium generale representari solet, conveniat dictum attributum corporis, cujus Papa sit caput; Attamen id non procedit generaliter ad omnes effectus, sed solum ad aliquos, puta vacante sede papali, eligendi novum Pontificem, cujus electorem, vel nominatorem dare oportet, & quæ potestas ab ipsa Ecclesiæ de consuetudine attributa fuit collegio Cardinalium; Undè propterea quando contingat vacatio adhuc durante Concilio generali, legitime congregato, intrare solet questio excitata in Concilio Constantiensi, & sopita cum temperamento enunciata, *discursu præcedenti* de qua metum non est agere.

Ac etiam residet alia potestas, non quidem deponendi in ratione auctoritativa, sed declarandi in ratione judicativa, an ille qui de facto sedem Papalem occupat, sit legitimus, necne, Ideoque non est exercere jurisdictionem cum Papa uti Papa, & cum ipsa dignitate, sed cum illa privata persona, & an sit talis, qualem se facit; Illamque potestatem consuetudo non communicavit Collegio Cardinalium, quod propterea ad id procedere non potest sine Concilio, juxta eam sententiam, quæ probabilior videtur, *de hoc etiam agit aliorum relator Passarini, dicto tractat. quest. 6. & 31.* relinquendo in his, & similibus locum veritati, cum ad privatam Doctorem non pertineat ea decidere.

38 Super hac eadem potestate Collegii, præsertim in conclavi, questionem reassumunt dicti moderni de Pontificis electione tractantes, *Idem Passerini, dicto tractat. dicta quest. 31.* an Collegium jurisdictionem habeat cogendi Pontificem jam electum ad declarandum an acceptare velit electionem de se factam; Attamen id non importat exercitium jurisdictionis, cum Pontifice, (ut aliqui æquivocando opinari videntur) sed potius importare videtur certificationem actus conclusionis, electionis; ex quo pendet an ille sit Pontifex, necne, dum pro hujusmodi conclusione seu perfectione, copulativè requiritur uterque consensus activus eligentium, saltem pro duabus ex tribus partibus, ut supra; Et passivus ex parte electi, ne alias res remaneat in incerto; Ideoque non est cogere Pontificem, sed personam privatam, ad declarandum an velit esse Pontifex, atque assumere potestatem necne.

His autem stantibus, quod scilicet in iis, quæ concernunt usum clavium, ac potestatem pontificiam;

ficiam, Collegium nullam habeat jurisdictionem, jure suo eo modo quo habeat in jure Episcopali Urbis, ut supra; Hinc motivabant aliqui timorata conscientia Cardinales, quod male Collegium se ingerebat, dando secretario Congregationis Concilii vel alteri Episcoporum & Regularium, seu Nuntiis aliquos ordines in concernentibus potestatem ecclesiasticam, seu pontificiam, extra districtum Urbis, ad quem se protendit potestas Episcopalis; Verum dicebam, quod id ubi necessitas, vel justa causa ad prædictarum Constitutionum præscriptum exigeret, rectè fieri valeat ex potestate Patriarchali, intra partes sub hoc Patriarchatu sine dubio cadentes, atque ita tolli dicebam difficultatem.

De mum quo ad ea, quæ concernunt dominium vel principatum temporalem; Sive ipse referatur donationibus & concessionibus Constantini, aliorumque Imperatorum & Principum juxta enunciata, *disc. præcedenti*; Sive deditio populorum, vel alteri cuicumque titulo; Cum Papa consideretur tanquam Princeps temporalis, regulandus jure aliorum Principum temporalium; Hinc sequitur ut habitualis potestas resideat penes Rempubliam, cujus Princeps dicitur mansus, vel primus minister & regulator; Et per consequens ut eo naturaliter, vel civiliter mortuo, ipsa reassumat suam potestatis exercitium, Sed quoniam istud impossibile est explicari per universam Rempubliam, omnesque populos; Hinc proinde, de generali Principatum consuetudine, illud que transfusum est in aliquem Senatam, vel in alium certum comitalem, qui sit totius Reipublicæ representativus; Eo modo quo (ex. gr.) in praxi Diffinitores, & alii Vocales congregati in Capitulo generali representant universam Religionem, illamque regunt, Idque adaptabile est Collegio in comitiis coadunatis pro electione Principis; Ideoque in hac parte eius potestas latius patet, quam ubi agatur de usus clavium.

In iis autem casibus, in quibus respectivè, ut supra, jurisdictionis vel potestatis intrat durantibus executis ante ingressum conclavis, negotia explicantur in congregationibus quotidie haberi solitis ut supra; In conclavi autem, ob Collegii continuas occupationes in binis scrutiniis, quæ de mane & de sero fiunt pro futura electione, explicantur per tria Capita ordinum, quæ quotidie per circulum deputantur, idque ritualia potius concerni; Aliaque ad hanc materiam insinuant dicti Moderni de hac electione tractantes cum ista non sit formalis tractatio, sed simplex relatio rerum magis practicabilium.

DISCURSVS IV.

Quomodo Papa suam jurisdictionem vel potestatem exercent, in omnibus ejus principatibus, vel personis, tam per se ipsum, quam per eius Officiales, & Magistratus; Et quinam isti sint; Et præsertim de Legatis, & Nuntius.

S V M M A R I V M.

- 1 **A**ntiquitus Papa solus suum munus explebat & quare.
- 2 De origine sive introductione Cardinalium.
- 3 De communicatione regiminis facta Cardinalibus, & introductione Consistorii.
- 4 De Vicario, aliisque Cardinalibus Officialibus Papa, & de aliis officialibus.
- 5 De eodem, & de distinctione Officialium in Curia, & extra.
- 6 De Consistorio Cardinalium.
- 7 Qui sint Iudices & Officialis in Curia, & Congregatione Cardinalium.
- 8 De Officialibus, & Tribunalibus tam Principatus temporalis quam ecclesiastici.
- 9 De Officialibus Palatii seu particularibus.
- 10 Patriarchæ, Archiepiscopi, & Episcopi sunt etiam Officialis Pape, & de ratione.
- 11 De Legatis de latere, eorumque jurisdictione, & potestate, ac præminentis.
- 12 De Legatis Ordinariis provinciarum status ecclesiastici.
- 13 Auditor vel Locum tenens generalis Legati, quam potestatem habeat.
- 14 De potestate Legatorum Ordinariorum, & anstantiant contrarius.
- 15 De Vicelegato, eiusque potestate.
- 16 De Nuntiis Apostolicis, & Internuntiis, vel Collegiis.
- 17 De Gubernatoribus, & Præsidibus Civitatum, & provinciarum status ecclesiastici.
- 18 Quod isti sint magistratus seculares, sed eis quandoque communicatur iurisdicção cum clericis, & ecclesiasticis.
- 19 De occupationibus Pape in singulis diebus, & horis.
- 20 De bonis effectibus exinde resultantibus, bonoque civili regimine huius principatus.
- 21 Quod bonum regimen proveniat ab integritate Officialium, & ministrorum.
- 22 De gubernio tempore pestis.
- 23 Quando attendi debeat potius causa virtutis, quam ipsa virtus, & quando? e contra.

Quamvis illa eadem potestas, ac iurisdicção, quam habet, & exercet hodie Papa, saltem juxta duas, vel tres distinctas ecclesiasticas personas, Episcopi scilicet Ecclesiæ universalis, & Patriarchæ Occidentis, ac etiam Episcopi particularis Urbis, esset quoque penes illos primitivæ Ecclesiæ Pontifices, qui in criptis, & splendens vitam ducere, ac pontificias partes occulto explere coacti erant, in summa etiam paupertate vivendo, atque carceribus, & tormentis, ac martyrio subiecti; Attamen cum ob gentium ac tyrannorum persecutiones, & oppressiones, exiguumque fidelium numerum, eorum munus circa merè spiritualia, & sacramentalia, pro frequentiori exercitio consisteret, per epistolas solum ab aliarum mundi partium Episcopis consulti super rebus ad fidem spectantibus, super sacre Scripturæ interpretatione; Et quandoque (licet rarè & occulte) aliquod Episcoporum Concilium celebrantes; Hinc proinde, per se ipsos, absque tot Officialium, ac Magistratum opera, vel adiutorio, dictas merè spirituales partes explicabant.